

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 17

Миколаїв
2024

Редакційна колегія збірника:

Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Київ)
Гогоренко О. В., д-р філол. наук (Миколаїв)
Деркач В. М., заслужений тренер,
канд. наук з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв)
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв)
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв)
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв)
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв)
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв)
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ)
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв)
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв)
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв)
Яцунський О. С., заслужений тренер, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 3 від 24.10.2024 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 17. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2024. — 122 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2024

УДК 81.25

Литвинова А. Д.

студентка спеціальності 035 Філологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), nastalytvynova@gmail.com

Ворчакова І. Є.

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), iryna.vorchakova@nuos.edu.ua

АВТОМАТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ: АНАЛІЗ НЕТОЧНОСТЕЙ І ЇХНІ ПРАВОВІ НАСЛІДКИ

Аналізуються складнощі перекладу юридичних текстів, зокрема в контексті автоматизованих систем перекладу. Обговорюються основні проблеми, з якими стикаються перекладачі, включаючи багатозначність термінів, відмінності між правовими системами та вплив латини на юридичну термінологію. Зазначаються ризики, пов'язані з неточностями в перекладі, які можуть призвести до серйозних юридичних наслідків. Висвітлюється важливість точності та адекватності перекладу у правовій сфері, оскільки помилки можуть мати далекосяжні наслідки.

Ключові слова: переклад, юридичні тексти, автоматичний переклад, термінологія, точність, правова система.

Постановка проблеми. Переклад юридичних текстів є складним процесом, оскільки вимагає не лише знання мови, але й глибокого розуміння правової системи, специфіки термінології та можливих наслідків перекладу. Помилки в перекладі можуть призвести до юридичних труднощів і порушення прав.

Мета статті. Метою статті є аналіз труднощів перекладу юридичних текстів, визначення основних проблем, з якими стикаються перекладачі, та розробка рекомендацій для покращення якості автоматичного перекладу.

Актуальність роботи. Актуальність даного дослідження обумовлена зростанням використання автоматичних систем перекладу у юридичній сфері. У світі, де глобалізація та міжнародні відносини стають дедалі важливішими, точність і адекватність перекладу юридичних документів є критично важливими для забезпечення правових прав і обов'язків сторін.

Виклад результатів дослідження. Переклад текстів завжди відігравав важливу роль у міжмовній комунікації, сприяючи взаєморозумінню та співпраці між людьми з різних країн. Завдяки перекладу інформація стає доступною для ширшої аудиторії, а документи отримують нове життя в іншому культурному середовищі. Окрім літературного чи наукового перекладу, особливе місце посідає переклад юридичних текстів, оскільки точність передачі змісту відіграє критичну роль у визначенні прав та обов'язків сторін. Саме тому Л. Роечко виділяє дев'ять характерних рис юридичної англійської мови, які надають їй особливої специфіки [7, с. 94]:

1. Часте використання загальнонавчаних слів з непоширеними значеннями.
2. Часте вживання староанглійської мови.
3. Використання латинських виразів та термінів.
4. Вживання старофранцузьких або англо-нормандських слів.

5. Специфічні юридичні терміни.
6. Вживання юридичного жаргону.
7. Використання офіційного стилю.
8. Навмисне використання слів із подвійним або гнучким значенням.
9. Прагнення до максимальної точності у висловлюванні.

Водночас з розвитком сучасних технологій автоматичний переклад став невід'ємною частиною професійного середовища. Такі програми, як Google Translate, DeepL Translate та інші, здатні швидко перекладати великі обсяги текстів, що особливо корисно для оперативного отримання загального змісту документа. Однак, під час перекладу юридичних документів з використанням автоматичних інструментів можуть виникати неточності, які здатні призвести до неправильного тлумачення правових понять або навіть до юридичних наслідків. Недосконалість таких перекладів може створювати потенційні ризики для правової відповідальності, оскільки неправильно перекладені терміни чи юридичні конструкції можуть вплинути на зміст договорів, рішень судів чи інших офіційних документів.

Одним з ключових викликів автоматичного перекладу юридичних текстів є вибір адекватного відповідника. Як зазначає С. В. Дорда, «вибір прийнятного варіанта перекладу визначається наявністю або відсутністю еквівалента в мові перекладу» [2, с. 40]. У випадках, коли такий еквівалент відсутній, постає проблема точності перекладу, оскільки автоматичні системи часто використовують підстановки або транскодування, що може спотворювати початковий зміст терміну.

Автоматичний переклад юридичних текстів потребує надзвичайної обережності через складну структуру та специфіку юридичної мови, яка поєднує риси наукового тексту та інструкцій. Наприклад, юридичні документи виконують не лише пізнавальну, а й нормативну функцію, тому будь-які

неточності в перекладі можуть призвести до правових наслідків. «Будь-який юридичний текст вирізняється з-поміж інших багатим арсеналом допоміжних знакових систем» [3, с. 82], що підкреслює необхідність точності в передачі інформації.

Кожен юридичний текст є однорідним за типологічними ознаками та використовує спеціалізовану термінологію, яка, зазвичай, є однозначною та не підлягає зміні. Наприклад, терміни, такі як «референдум» чи «правопорушення», мають чітке значення, відоме не лише фахівцям-юристам, але й широкій аудиторії. Це означає, що перекладачі повинні використовувати точні відповідники, аби уникнути можливих правових наслідків. Недостатня точність у перекладі термінів може змінити зміст договорів або судових рішень, адже, як наголошує І. М. Клименко, «перекладачеві необхідно постійно підвищувати свій рівень компетентності, щоб не помилитися в передачі змісту» [3, с. 86]. Таким чином, автоматичний переклад юридичних текстів потребує особливої уваги до структурної повноти, логічності викладу та специфіки терміносистеми, аби забезпечити адекватність перекладу та уникнути потенційних юридичних ризиків.

Основні труднощі перекладу виникають у таких аспектах:

1. Багатозначність термінів.

Юридичні терміни часто є багатозначними, тобто мають різні значення залежно від контексту або галузі права. Наприклад, термін «whistleblower» у цивільному судочинстві означає «особа, яка повідомляє про правопорушення, пов'язані з корупцією або інші порушення закону, з метою захисту громадських інтересів, тоді як у кримінальному судочинстві це «викривач може бути особою, яка надає свідчення чи інформацію про злочини, але це не завжди має на увазі позитивний намір або добросовісність»» [4, с. 134]. Така полісемантичність ускладнює вибір правильного перекладу в іншій мові, що може призвести до неточностей і неправильного тлумачення у юридичному контексті.

2. Відмінності правових систем.

Юридичні терміни можуть відображати правову систему країни, і ці системи часто суттєво відрізняються одна від одної. Наприклад, у США термін «Corporate law» вживається для позначення законодавства, яке регулює діяльність корпорацій, тоді як в Англії використовується термін «Company Law» для подібної сфери права. Такі розбіжності в найменуваннях ускладнюють переклад, адже для збереження точності слід враховувати національні особливості правових систем [8, с. 312].

3. Відсутність еквівалентів.

Деякі юридичні терміни не мають еквівалентів у мові перекладу через відсутність відповідних концептів у правовій системі цієї країни. Наприклад, англійський термін «white-collarcrime» (злочин, скоєний службовцем.) часто не має прямого відповідника в інших правових системах. У таких випадках перекладач повинен використовувати описові конс-

трукції або запозичувати термін із поясненням, що також створює додаткові труднощі [5].

4. Вплив латини та іншомовних елементів.

Юридична лексика часто містить латинізми, які можуть бути не зрозумілі звичайному читачеві або перекладачу, якщо він не знайомий із латинськими джерелами. Наприклад, термін «Querela» можна залишити в латинському варіанті або перекласти сучасним терміном «complaint», але вибір залежить від традицій приймаючої культури та її правової системи [1; 6].

5. Застарілі терміни.

Застарілі юридичні терміни можуть викликати додаткові труднощі, оскільки їхній переклад повинен враховувати історичний та культурний контекст. Наприклад, англійські терміни «securereth» або «witnesseth» зараз замінюються на простіші варіанти. У процесі перекладу необхідно враховувати зміни в термінології та уникати архаїзмів, якщо вони не відповідають сучасним реаліям [9, с. 325].

6. Різниця між діалектами однієї мови.

При перекладі юридичних текстів слід враховувати відмінності між діалектами однієї мови. Наприклад, британський термін «barrister» позначає правника, що має право виступати в судах, а американський «attorney» має ширше значення, включаючи адвокатів, прокурорів тощо. Відповідно, при перекладі важливо розрізняти ці нюанси, щоб уникнути неправильного тлумачення.

7. Розбіжність у термінах навіть у межах однієї мови.

Іноді переклад викликає труднощі навіть у межах однієї мови. Наприклад, Термін «parliament» вживається для позначення парламенту у Великобританії, тоді як термін «diet» застосовується для парламентів інших країн [10, с. 71].

Висновки. Таким чином, переклад юридичних текстів є складним і відповідальним процесом, що вимагає глибокого знання правових систем обох мов, а також чіткої мовної компетенції. Хоча автоматичний переклад надає можливість швидкого доступу до інформації, він також несе ризики неточностей, які можуть мати серйозні правові наслідки. Важливість точності термінів, врахування полісемантичності, специфіки юридичного жаргону та відмінностей у правових системах підкреслює необхідність постійного вдосконалення навичок перекладачів. Таким чином, якісний переклад юридичних текстів вимагає не лише лінгвістичних знань, але й уважності до деталей, що в свою чергу сприяє ефективній міжмовній комунікації та забезпечує правову безпеку.

Література

1. Бондарчук Ю. А., Бороліс І. І., Вишневська М. О. Англо-український словник юридичних термінів. Київ: КНУТД, 2021. 256 с.
2. Дорда С. В. Складності перекладу юридичної термінології. *Науковий вісник Волинського національного ун-ту ім. Л. Українки. Серія: філологічні науки. мовознавство*. 2011. № 6. С. 39–43.
3. Клименко І. М., Зоренко І. С. Юридичний текст в аспекті перекладу. *Філологічні студії. Науковий*

- вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2016. № 14. С. 81–90.
4. Косиця О. О. Викривач як суб'єкт протидії корупційним та іншим порушенням законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 133–137.
 5. Лінник Л. Переклад юридичних термінів. *Профпеклад*. URL: <https://profpereklad.ua/pereklad-juridichnih-terminiv/> (дата звернення: 23.10.2024).
 6. Рибачок С. М. Латинська мова для студентів-юристів. Тернопіль, 2014. 190 с.
 7. Роєнко Л., Горлатова О., Редько С. Особливості перекладу юридичних текстів. *Актуальні питання іноземної філології*. 2021. № 15. С. 91–96.
 8. Рябокін Н. О., Кузьменко А. С. Труднощі перекладу юридичної лексики і термінології. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. 2024. № 208. С. 310–315.
 9. Савчук Т. С. Англійська мова: труднощі з якими стикаються перекладачі. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. 2024. № 209. С. 322–327.
 10. Солодка А. К. Особливості перекладу юридичних термінів. *International science journal of education & linguistics*. 2023. № 4. С. 68–74.

Lytvynova A. D., Student of the Specialty 035 Philology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), nastalytvynova@gmail.com

Vorchakova I. Ye., Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Sciences and Philosophie, Educational and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), iryna.vorchakova@nuos.edu.ua

AUTOMATIC TRANSLATION OF LEGAL TEXTS: ANALYSIS OF INACCURACIES AND THEIR LEGAL CONSEQUENCES

The difficulties of translating legal texts are analyzed, in particular in the context of computer-aided translation systems. The main problems faced by translators are discussed, including the ambiguity of terms, differences between legal systems, and the influence of Latin on legal terminology. The risks associated with inaccuracies in translation, which can lead to serious legal consequences, are indicated. The importance of accuracy and adequacy of translation in the legal field is highlighted, since errors can have far-reaching consequences.

Key words: translation, legal texts, automatic translation, terminology, accuracy, legal system.

УДК 82

Філенко У. Ю.

студентка спеціальності 035 Філологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), fillya035@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВТОРИННИХ ТЕКСТІВ У СУЧАСНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ (НА МАТЕРІАЛІ ДЕТЕКТИВНОГО ДИСКУРСУ)

Статтю присвячено особливостям функціонування вторинних текстів у сучасному комунікативному просторі на основі вторинних текстів про Шерлока Холмса. Проаналізовано різні аспекти трансформації оригінальних творів. Особлива увага приділяється тому, як вторинні тексти змінюють сприйняття персонажа вторинними авторами та впливають на колективну свідомість і культурну пам'ять.

Ключові слова: фананська література (вторинні тексти), інтерпретація, культурна пам'ять, масова культура, популярна література, колективна свідомість.

У сучасному комунікативному просторі феномен вторинних текстів набуває особливого значення, однак сьогодні ще не описані особливості прототипних вторинних наративних схем, які забезпечують цілісність сприйняття різних аспектів оригінального твору. Взаємодія між оригінальними літературними творами та їхніми численними адаптаціями й інтерпретаціями дозволяє не лише переосмислити образи та сюжети, а й адаптувати їх до актуальних культурних і соціальних контекстів. Яскравим прикладом цього процесу є твори Артура Конан Дойля про Шерлока Холмса, які стали основою для оповідань, кіно- та телеадаптацій, коміксів, серіалів, аніме, фанфіків та інших проявів культурної трансформації. Вивчення особливостей функціонування вторинних текстів, базованих на творах про Шерлока Холмса, дозволяє краще зрозуміти процеси, які відбуваються в літературі та культурі в умовах глобалізації, взаємодії медіа та зміни соціальних запитів.

Актуальність цього дослідження полягає у тому, що вплив науково-технічного прогресу зумовлює істотні зміни у характері спілкування у сучасному комунікативному просторі, оскільки з'явилася можливість майже безперешкодного розповсюдження вторинних текстів.

Об'єкт дослідження – так звана «фананська література», тобто вторинні тексти різних авторів.

Предмет – це особливості функціонування вторинних текстів, створених на основі творів А. К. Дойля про Шерлока Холмса, особливості адаптації, інтерпретації, парафрази та їхній вплив на сприйняття оригінального літературного образу, а також процеси зміни культурного значення тексту в умовах медіалізації та соціальної динаміки.

Мета дослідження – аналіз деяких вербальних особливостей вторинних англомовних детективних текстів про Шерлока Холмса.

ЗМІСТ

ДИЗАЙН

<i>Матійко Н. О., Дюміна К. М.</i>	Концептуальна модель бренд-дизайну в умовах цифрової конкуренції.....	3
<i>Матійко О. В., Куприяненко А. О.</i>	Вплив просторового макетування на естетичні та функціональні аспекти дизайну інтер'єру.....	5
<i>Портнов Д., Кульчинська В.</i>	Творчі студентські виставки в контексті формування навичок студентів-дизайнерів	7
<i>Сергієнко О. М., Кульчинська В. А.</i>	Використання виробів зі скла в оздобленні мінімалістичного інтер'єру.....	9
<i>Сергієнко О. М., Толкушкіна А.</i>	Фотографія як засіб сюжетної організації літературного твору	11
<i>Чигінцев С. І., Чигінцева О. В.</i>	Основні етапи при проєктуванні елементів дитячого майданчика.....	13
<i>Данильченко Н. В., Гавловська Д.</i>	Інтеграція конкурсів з дизайну в навчальний процес.....	14

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І ОЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ

<i>Багбеков Т. Р., Савіна О. Ю.</i>	Розвиток тенісу як олімпійського виду спорту	16
<i>Бровко А. С., Сокол О. В.</i>	Кікбоксинг сольні композиції (музичні форми)	23
<i>Бурдін Д. С., Савіна О. Ю.</i>	Психосоціальна та фізична реабілітація ветеранів війни на Миколаївщині	25
<i>Гриник Є. І., Бірюк С. В.</i>	Історичні аспекти розвитку легкої атлетики на Миколаївщині.....	28
<i>Дон А. Г., Савіна О. Ю.</i>	Тенденції управління сферою фізичної культури і спорту в умовах глобалізації	31
<i>Дратман Л. С., Сокол О. В.</i>	Художня гімнастика як специфічна система фізичного виховання дівчат.....	35
<i>Кузікова Р. С., Деркач В. М.</i>	Особливості етапу початкової спортивної підготовки у важкій атлетиці	37
<i>Марцінковський І. Б., Єремєєва Є. А.</i>	Поширені травми у художній гімнастиці та заходи їх попередження (огляд літератури)	40
<i>Марцінковський І. Б., Єрофєєнко А. Д.</i>	Поширені травми у фехтуванні та заходи їх попередження за даними літератури	44
<i>Цап А. О., Сокол О. В.</i>	Розвиток фехтування як виду спорту	47

СУЧАСНІ МОВИ І ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Єганова Л. Л.	Особливості викладання німецької мови як другої іноземної після англійської	50
Литвинова А. Д., Ворчакова І. Є.	Автоматичний переклад юридичних текстів: аналіз неточностей і їхні правові наслідки	52
Філенко У. Ю.	Особливості функціонування вторинних текстів у сучасному комунікативному просторі (на матеріалі детективного дискурсу)	54

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Бобіна О. В.	Третій рік навчання під час війни (2024): побіжний звіт директора ННГІ	57
Кравчук О. Ю., Гордієнко Д. О.	Практики забезпечення політичної безпеки в державі: міжнародний досвід	60
Матвієнко Л. В.	Спогади мешканців селища Первомайське: реалії лютого 2022 року	63
Оліфірова М. В., Матвієнко Л. В.	Особливості становища бізнесу на Миколаївщині, зумовлені російсько-українською війною 2014–2024 рр.	64
Сонечко О. С.	Рекреаційні та природні ресурси Миколаївщини: можливості відновлення	66
Сонечко О. С., Сугакова П. В.	Проблема водопостачання міста Миколаєва в умовах військової агресії: виклики та медико-соціальні наслідки	68

ПСИХОЛОГІЯ

Домашевська Д. П., Литвиненко І. С.	Розвиток емоційної регуляції як стратегія соціальної адаптації осіб з обмеженими фізичними можливостями	70
Кудряшова Д. С., Литвиненко І. С.	Протидія та попередження булінгу в закладах освіти	72
Ларченко І. В.	Локус контролю як чинник професійного самовизначення, стресостійкості та ментального здоров'я випускників професійно технічних навчальних закладів в умовах стресогенності	74
Литвиненко І. С., Вітко Ю. С.	Особливості прояву пізнавальної активності у старшокласників у процесі навчально-пізнавальної діяльності	78
Литвиненко І. С., Догарева В. В.	Смислоутворення як чинник переживання травматичного досвіду	81
Литвиненко І. С., Жело Ю. В.	Організація інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти	83
Литвиненко І. С., Жереги О. В.	Особливості використання почуття гумору як ресурсу психологічного подолання перешкод	86
Литвиненко І. С., Козирева Є. В.	Психологічна допомога членам сімей загиблих воїнів	89
Литвиненко І. С., Манзарук Н. О.	ПТРС у дітей, які пережили психотравмуючі події	91
Литвиненко І. С., Розум'як С. О.	Психологічні особливості попередження конфліктів у подружній сім'ї	92

Литвиненко І. С., Мочалова О. В.	Особливості мотивування на здоровий спосіб життя студентської молоді в сучасних реаліях українського суспільства.....	94
Литвиненко І. С., Тимченко С. О.	Психологічна готовність дітей дошкільного віку до навчання в школі.....	97
Миргородський С. О., Литвиненко І. С.	Агресивні реакції та шляхи їх корекції в молодших школярів	99
Олексюк О. М., Гучек О. В.	Структура психологічної готовності психологів до професійної діяльності.....	101
Олексюк О. М., Коваль А. С.	Психологічна характеристика юнацького віку в сучасних умовах.....	103
Олексюк О. М., Козут О. В.	Стресові фактори в умовах професійної діяльності вчителя.....	105
Олексюк О. М., Приходько О. А.	Механізми психологічного впливу реклами на світогляд молоді	107
Сінченко В. М., Коренєва Ю. П.	Війна і дитинство на Миколаївщині: психологічні наслідки та прогноз на майбутнє.....	109
Чугуєва І. Є., Болотня Г. Б.	Тривожність як сучасна психологічна проблема та методи її подолання.....	111

ЛІТЕРАТУРНІ СТОРІНКИ

Сонечко О. С.	Наші янголи... ..	114
	Хвили тихої, мілкої Балтики... ..	114
	Мій дім... ..	115
	Місто в гірлі Інгулу... ..	115
ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ.....		119
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ		120
ВИПАДКИ СКОРОЧЕНЬ, ЩО ЧАСТО ТРАПЛЯЮТЬСЯ У НАУКОВИХ ТЕКСТАХ		121

Наукове видання

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 17

Редколегія не завжди поділяє погляд авторів статей.
За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

Формат 60×84¹/₈. Ум. друк. арк. 14,2. Тираж 100 пр. Зам. № 3012-1.

Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.